

IVN

Vereniging voor natuur en milieueducatie

De Wielewaal

(volgnr. 14)

Afd. Leek/Nietap

Jaargang 8, april 2008

Losse nummers € 1,00

IVN – afdeling Leek / Nietap

Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN 176 afdelingen. Ongeveer 17.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

Samenstelling bestuur:

Voorzitter:	vacant	Lid:	Herman de Heer
Secretaris:	Wiep Hartlief-Jansons	Lid:	Laus Paagman
Penningmeester:	Kees Nagelmaeker	Lid:	Ine Lagerwerf
		Asp.lid:	Madeleine v. Barneveld

Werkgroepen: Geen

Redactieadres afdelingsblad en secretariaat:

Mw. W.B. Hartlief-Jansons
Jonkersvaart 111, 9354 TN Zevenhuizen
tel. : (0594) 51 68 38
e-mail: ivnleek_jawi@hotmail.com

Sluitingsdatum kopij volgend blad

30 september 2008
(verschijnt eind oktober 2008)

Redactie: Herman de Meijer, e-mail: meysie@home.nl of ivnleek@home.nl

Contributie:

De leden van IVN-afd. Leek / Nietap betalen minimaal €16,00, gezinsleden minimaal €3,00 en donateurs minimaal €7,00 per jaar.

Ledenadministratie:

Nieuwe lidmaatschappen, verhuizingen, opzeggingen en overschrijvingen kunnen worden gemeld bij het afdelingssecretariaat. Opzeggingen en overschrijvingen vinden uitsluitend plaats per 1 januari van het navolgende jaar.

Omslag: Ontwerp door Willem Hovinga
Druk: Drukkerij “De Zijlen”

Website: <http://www.ivn.nl/leeknietap>

Inhoud:

<u>IVN- afdeling Leek / Nietap</u>	pg. 1
<u>Inhoud</u>	pg. 2
<u>Groen is een mengkleur</u>	pg. 3
<u>Nienoord en zijn laanbomen</u>	pg. 5
<u>IVN-Snertwandeling op 3^e kerstdag, 27-12-'07</u>	pg. 9
<u>ACTIVITEITEN</u>	
<u>Van eind april 2008 tot november 2008</u>	pg. 11
- Weidevogels rondom het Leekstermeer, 10 mei	pg. 11
- Plonzenweekeinde, 24 en 25 mei	pg. 11
- Slootjesexcursie, 31 mei	pg. 11
- Provinciale IVN-dag in Groningen, 28 juni	pg. 12
- In 2008 gaat de Groene Maand september over klimaat	pg. 12
- 100 jaar Mycologische Vereniging. 4, 18 en 19 oktober	pg. 12 & 13
- Nacht van de Nacht, 25 oktober	pg. 13
- Landelijke natuurwerkdag, 1 november	pg. 13
<u>Wandeling door het gebied Tolbertervaart</u>	
<u>Zandhoogte-De Holm</u>	pg. 14
<u>Het jaar van de Kikker</u>	
<u>Doe mee aan het Plonzenweekeinde</u>	pg. 16
<u>Het belang van ecologie</u>	
<i>Over boeren, jagers, de vos, de kraai en de weidevogels</i>	pg. 18
<u>AGENDA samenvatting</u>	pg. 22

Sinds januari ben ik secretaris van uw afdeling en dat merk ik. Er komt veel groene post door de brievenbus en als er geroepen wordt: "Groene telefoon!" weet ik zeker dat het voor mij is. Vandaar dat ik het voorwoord als titel meegeef

Groen is een mengkleur

Het voorjaar is de tijd met de meeste tinten groen.

Pasen, de voorbode van voorjaar, was erg vroeg dit jaar. De takken tijdig in een vaas voorzien van allerlei bontgekleurde figuurtjes. "Oma, kijk een rode kip en een gele haas! En worden de takken roze?" Het bleek snel van niet, in de week na Pasen bepaalden de prille groene blaadjes de kleur en sfeer in de kamer in snel tempo. Van de kracht van uitbottende takken ben ik altijd onder de indruk, deze wilgen lieten Pasen langer duren.

Voordat "groen" een begrip werd was het gewoon een kleur. Niet een primaire, een kind herkend groen als laatste. Niet een eenvoudige, een kunstenaar mengt altijd zijn eigen groenen, dit vereist zeker kennis. Niet een saaie, hij is onuitputtelijk en geeft sfeer en stemming weer. Wel een duidelijke, hoewel hij van tint en intensiteit kan verschillen. En soms is de kleur zelfs lelijk De groene beleving van mensen is net zo divers als de kleur groen en afhankelijk van de menging, de intensiteit en de sfeer. Groene beleving is niet primair, hij moet de kans krijgen om te groeien. Deze beleving is heel persoonlijk. De hoofdkleur van de natuur is niet toevallig een moeilijke kleur, om deze goed te vangen moet blijvend worden geoefend. Soms lijkt het groen overheersend aanwezig, dit zal niet altijd natuurlijk zijn.

In deze Wielewaal wordt aandacht besteed aan een groen Westerkwartier, aan weidevogels (ecologie), aan het Plonzenweekend en aan het groen van Nienoord. Uiteenlopende onderwerpen waarbij de groene beleving van mensen zowel kan botsen als tot samenwerking kan leiden, discussie moet uitlokken en kan komen tot kennisoverdracht.

Het bestuur wil dit jaar werken aan twee projecten. Het eerste is het opzetten van een landschapscursus en het tweede project wil proberen jeugd te betrekken bij natuureducatie.

Het groen van de paastakken verborg de kleurige figuurtjes, de kleinkinderen vonden het jammer en spannend tegelijk; de figuurtjes werden weer opgeborgen en de takken gingen de grond in. Natuurlijk gaan ze dit ook buiten meemaken, nu met de kleuren van bloesems want alleen groen is toch wel saai.

"Zie je wel, er bestaat wel een roze boom!" Waar blijf je dan met je wijze lessen, of moeten we nog meer mengen?

Wiep Hartlief

Nienoord en zijn laanbomen

Op 14 februari 2007 stond in het Dagblad van het Noorden een achtergrondartikel over de vooruitzichten van de laanbomen op Nienoord met als pakkende tekst: "IVN Leek juicht "kaalslag" op Nienoord toe".

Daags daarvoor werd mij, als toenmalig secretaris en woordvoerder van IVN-Leek/Nietap, door een journalist van bovengenoemd dagblad een reactie gevraagd op de zoals hij het noemde "aankomende kaalslag op Nienoord van 900 bomen".

Het mag duidelijk zijn dat niemand, ook het IVN niet, kaalslag kan toejuichen. Dit alleen al vanwege de directe gevolgen voor de fauna (vleermuis, bosuil, specht, eekhoorn, boomkruiper, etc.). Ook de grote verstoring in biomassa is niet iets om over te juichen.

In een schrijven naar de betrokken gemeentebambtenaar heb ik de nuance, die in het artikel niet overkwam, wél aangebracht. Dit heeft geleid tot deelname van het IVN aan een klankbordgroep die gedurende 2007 in een viertal sessies kritisch heeft meegedacht over de door de gemeente geconstateerde problematiek en de hierop te nemen maatregelen.

Het IVN werd in de klankbordgroep vertegenwoordigd door ondergetekende, maar nog een viertal andere IVN-Ieden, ieder vanuit de eigen achtergrond en betrokkenheid, namen eveneens deel aan deze klankbordgroep. Met elkaar hebben we getracht een kritische, maar ook genuanceerde en opbouwende houding ten opzichte van de problematiek op Nienoord te hanteren.

Wat is het probleem.

De lanen in het landgoed Nienoord zijn oud. Dit is op zich geen probleem ware het niet dat de lanen langzaamaan en in toenemende mate in verval beginnen te verkeren. Dit proces is al langere tijd aan de gang, maar het moment van ingrijpen nadert.

Verminderde bladsetting, boomholtes met zwamvorming en rotting, aanrijshade evenals het afsterven van bomen zijn de uitwendige symptomen.

Nader onderzoek door deskundigen geeft zicht op het actuele risico van b.v. takbreuk of omvallen.

De vitaliteit van een deel van de laanbomen op Nienoord is slecht tot matig. Dit leidt tot weghalen van de meest risico oplopende bomen waarmee langzaamaan het laanboomkarakter verdwijnt.

Feit is dat er de afgelopen decennia op diverse manieren getracht is het beeld van een laan overeind te houden. Er zijn oude bomen omgezaagd en vervangen door jongere, er zijn stukjes laan geheel vernieuwd, er zijn stukken waar geen herplant plaatsvond en er zijn plaatsen waar een nieuwe laan naast de oude is geplant. Kortom, de afgelopen jaren is er redelijk ad hoc en zonder langetermijnvisie gewerkt.

De bedoeling van de gemeente is dat dit nu gaat veranderen.

Het uiteindelijke doel

De gemeente stelt zich ten doel om via een verjongingsplan voor de lanen

- duurzame bomen voor de toekomst te garanderen
- de historische structuur van Nienoord te waarborgen
- de veiligheid van de bezoekers te garanderen.

De lanen waarover gesproken werd zijn op dit moment de Nienoordsingel over de gehele lengte, de Burchtlaan, het Vrijerslaantje, de Wildlaan en de Eekhoornlaan.

Binnen de klankbordgroep is in eerste instantie uitvoerig gesproken over de problematiek. Lang niet altijd was er overeenstemming over wat nu

werkelijk een probleem was en hier vonden dan ook stevige discussies over plaats. Discussiepunt tot op het laatst was ook de wijze waarop deelnemers tegen het geheel aankeken.

Voor de een is de laan als geheel het uitgangspunt, voor anderen is juist ook de individuele boom als onderdeel van een laan van belang.

Feit is dat de lanen uit overwegend oude, in het eindstadium van hun leven verkerende, bomen bestaat.

Daarmee is er een onevenwichtigheid in leeftijdsopbouw van het laanbomenbestand zodat er geen vervangende 'woonruimte' is voor dieren als vleermuis, bosuil, etc. als oude bomen worden weggehaald.

Behalve de discussie over welk probleem we het nu eigenlijk hebben, zijn zeer veel aspecten aan de orde geweest die alle van invloed zijn op de planontwikkeling. Ik noem er een aantal.

- de waterhuishouding in het gebied, met al dan niet wisselende grondwaterstanden, - de invloed van verhardingen van wegen en paden op de gesteldheid van de bomen,
- hoe bouw je de garantie in dat niet over 50 jaar opnieuw dezelfde problematiek zich alweer voordoet?
- welke andere belangen zoals b.v. recreatiedruk, verkeersafwikkeling inzake parkeren en bevoorrading, spelen een rol die wellicht indruist tegen het opnieuw aanleggen van een langdurig bestaande laanboomstructuur?
- welke verjongingsstrategieën zijn denkbaar?
- zijn beuken op deze grond wel de meest geëigende keuze?
- moet er in aanliggend bos gedund/gekapt worden om nieuwe bomen een kans te geven?
- wanneer is het moment daar om van start te gaan, welke parameters hanteer je daarvoor?
- welke volgorde in prioriteit stel je? En op grond waarvan?
- hoe verantwoord je en hoe breng je dergelijk ingrijpen naar de bevolking?
- welke migratiemogelijkheden bedenk je voor o.a. holtebewoners?

Al met al heel veel zaken om met elkaar over te praten.

Op dit moment ligt er een 'Verjongingsplan lanen Landgoed Nienoord' waarin de invloed van de klankbordgroep is meegenomen. Medio 2008 zal het plan worden voorgelegd aan de raadscommissie, het College en de gemeenteraad.

Ongeveer tegelijkertijd zal een meerjarige publiekscampagne worden gestart waarin het publiek wordt voorgelicht over wat er komen gaat, waarom dit gebeurt en hoever de vorderingen zijn.

De klankbordgroep, maar zeker ook onze IVN-afdeling, zal daar een rol in spelen.

Omdat het plan nog niet is vrijgegeven kan ik inhoudelijk nog veel hierover zeggen.

Maar ik ga er vanuit dat we het hier de komende jaren regelmatig over zullen hebben binnen het IVN.

Ik denk dat we als IVN-leden vanuit onze betrokkenheid, maar zeker ook omdat binnen onze afdeling meer dan voldoende kennis aanwezig is op het gebied van fauna, flora en publiekseducatie een zinvolle bijdrage hebben kunnen leveren aan deze klankbordgroep.

Het fenomeen klankbordgroep is in ieder geval zonder meer voor herhaling vatbaar.

Herman de Meijer

IVN Snertwandeling “derde” kerstdag 27-12-2007

De enthousiaste deelnemers, negen in getal, verzamelden zich op de parkeerplaats aan de Natuurschoonweg om het bos met dezelfde naam te gaan verkennen.

Gids Barend van Barneveld had net zijn eerste verhaal gedaan of we werden verblijd door een aantal vogeltjes, hoog in de bomen kwetterend en voedsel zoekend.

Er waren gelukkig genoeg deskundigen in ons groepje; in elk geval werden er koolmezen en kepen gespot. De kleuren zijn niet te zien in dit winterlicht: determineren moet door vlieggedrag, silhouet en geluid gebeuren. Al kuierend zagen we nog veel meer boeiende zaken in het

winterbos, zoals een kleine bruine kikker die, in de hand van Barend, enthousiast ons toezwaaide.

Een bijzondere grappige en interessante vondst: een holle stobbe met diep daarin een aantal witte, lucifergrote “stokjes” (zie foto). Wat zou dat

nu zijn?

Herman de Heer wist meer: het bleek een holletje van de aardmuis te zijn die z'n kerstdiner had gedaan met pitrusstengeltjes. Het groen smaakte de familie aardmuis wel, maar de witte binnenkant werd met een “lust ik niet “ opzij geschoven! Al wandelend zagen we nog veel meer; een zo volledig mogelijke lijst staat onderaan dit stukje.

De boerderij van het Vaghe Vuir is mooi gerestaureerd. Monniken uit Aduard, die wat minder braaf gedrag vertoonden, werden daar tewerkgesteld. Het was maar een klein stapje naar De Helle! (Ter Heyl)

We hoorden en zagen ook goudhaantjes, sijsjes en boomkruiper. En ook: een grote houtskoolzwam die bezig is een boom te ondermijnen.

Kersenbomen staan er eveneens; een “voddenboom” (es), platanen en balsempopulieren.

De Waag was al gebeld dat we er aankwamen; hete snert en vegetarische chocolademelk maakten ons heerlijk warm. Nog wat napraten en in de schemering voldaan huiswaarts!

Lyda van der Molen

Restanten van Pitrus

Onderstaand een lijstje met waarnemingen van die middag

boomkruiper	winterkoning	40 sijsjes
goudhaantje	vink	keep
staartmezen	koolmezen	merels
buizerd	kraai	gaaï
wilde eend	nijlgans	
geweizwammetje	elfenbankje	gele trilzwam
bovist	houtschoolzwam	zwavelkopje
schots hooglander (bruin,zwart)		aardmuisholletje
damhert	bruine kikker	
plataan	balsempopulier	es
kersenboom	hazelaar	rhododendron
veel besdragers	klimop	kamperfoelie
klaverzuring	knikkend nagelkruid	bosgierstgras
sterrekroos	haarmos	eikmos

ACTIVITEITEN

Van eind april 2008 tot november 2008

Weidevogels rondom het Leekstermeer, 10 mei

In 2004, 2006 en 2007 fietsten we op Hemelvaartsdag om het Leekstermeer. Nu in verband met de wel heel vroege Hemelvaart iets later. Opnieuw gaan we al fietsend met elkaar de weidevogels rondom het Leekstermeer nader bekijken en beluisteren, op zoek naar buitelende en juichende kieviten, op een paal roepende grutto's, tjuu-duu waarschuwend tureluurs en onophoudelijk tierelierende veldleeuweriken. Wie weet zien we ook hazen, reeën en ooivaars.

Veldleeuwerik

-Zaterdag 10 mei

Fietsexcursie, denk aan uw verrekijker!

Vertrek 13.00 h. vanaf parkeerplaats voor InformatieCentrum Nienoord.

Duur ca. 3 uur.

24 - 25 mei- Plonzenweekeinde

Het Jaar van de kikker - Doe mee aan het Plonzenweekeinde!

Slootjesexcursie. 31 mei

Een bijzonder excursie speciaal voor de jeugd. In de sloot aan de Spitse Vier, naast het fietspad van Nienoord naar Lettelbert, gaan we met schepnetjes het water in. Uiteraard zijn er determinatieplaten en tabellen zodat al het gevondene op naam kan worden gebracht en kan worden bestudeerd.

-Zaterdag 31 mei, 10.00 - ca. 12.00 uur.

-Verzamelpaats: parkeerplaats voor InformatieCentrum Nienoord

Provinciale IVN-dag in Groningen. 28 juni

Vlinderen of toeren en water en nog eens water... Je beleeft het op de provinciale IVN-dag in Groningen op **zaterdag 28 juni**. Reserveer deze datum alvast in je agenda want het belooft een boeiende dag te worden. De organisatie is dit jaar in handen van een enthousiaste werkgroep van IVN-afdeling Bellingwedde. Het programma is als volgt:

- 9.30 uur Ontvangst in paviljoen Weddermeer in de Wedderbergen
- 10.00 uur Welkom, daarna inleiding door Erik Triemstra
- 10.15 uur Fiets- of wandeltocht o.l.v. diverse gidsen (waaronder vlinderen
libellenexpert Bas van de Wetering)
- 13.00 uur Lunch
- 14.00 uur Vaartocht (o.l.v. waterexpert Uko Vegter)
- 16.30 uur Naborrelen en afsluiting

Aanmelding op basis van deze vooraankondiging is niet mogelijk. IVN-leden ontvangen binnenkort een persoonlijke uitnodiging met aanmeldstrookje. Wees er dan wel snel bij want het aantal plaatsen is beperkt.

Contactpersoon IVN afdeling Bellingwedde: Frits Colnot (06- 48 53 00 66)
Contactpersoon IVN consulentenschap Groningen: Marit Stokkentreeff (06-50 24 8898)

In 2008 gaat de Groene Maand september over klimaat.

Televisie, kranten, mediacampagnes: klimaat is hot. Buiten merken we de gevolgen van klimaatverandering. In het landschap, maar ook in onze achtertuin. Meer neerslag, extreem warme zomers... wat zijn precies de gevolgen van klimaatverandering? De natuur past zich aan, maar hoe doet ze dat? Welke nieuwe soorten komen naar Nederland en welke verdwijnen?

Genoeg stof tot nadenken - of beter: om erop uit te trekken en te ontdekken. Dat kan tijdens één van de vele activiteiten in de Groene Maand. Vanaf augustus is het gratis Groene Maand Magazine verkrijgbaar. Voor meer informatie:

www.groenemaand.nl

100 jaar Nederlandse Mycologische Vereniging, zaterdag 4 oktober 2008

De Nederlandse Mycologische Vereniging bestaat in 2008 honderd jaar. Al die jaren houdt deze vereniging, nu bestaande uit ruim 700 leden, zich

intensief bezig met de bevordering van de kennis van paddenstoelen. In het kader van dit jubileumjaar willen zij de paddenstoelen onder de aandacht van een breder publiek te brengen

Op deze zaterdag zal de vereniging door het gehele land en in elke provincie excursies organiseren om zoveel mogelijk mensen kennis te laten nemen van de paddenstoelen in hun omgeving

Zaterdag: 18 en zondag: 19 oktober 2008

Onder het motto "eens in de honderd jaar" vindt er iets plaats dat in meer dan vijftig jaar in Nederland niet heeft plaatsgevonden, namelijk een paddenstoelen tentoonstelling, waar honderden soorten paddenstoelen te zien zullen zijn en voldoende specialisten rondlopen om tekst en uitleg te geven. Dit in het kader van 100 jaar Nederlandse Mycologische Vereniging.

Groot publieksevenement op het landgoed Hoekelum bij Ede.

Op het hoogtepunt van het paddenstoelenseizoen kan het publiek twee dagen lang een kijkje nemen in de boeiende wereld van de paddenstoelen en erachter komen hoe belangrijk paddenstoelen zijn binnen de kringloop van de natuur.

Er worden diverse activiteiten voor kinderen en volwassenen georganiseerd.

Nacht van de Nacht. zaterdag 25 oktober

In 2007 kwam de nachtwachter op bezoek voor een van zijn zeldzame excursies.

Of en wat het dit jaar wordt is nu nog niet bekend.

Landelijke natuurwerkdag, zaterdag 1 november

Voor de ge maal vindt dit jaar de natuurwerkdag plaats. In 2007 was de landelijke Natuurwerkdag weer een groot succes! Maar liefst 11.000 vrijwilligers gingen aan de slag op 322 locaties, verspreid over heel Nederland.

Jong en oud hebben actief mee gewerkt op de eerste zaterdag van november. De vrijwilligers hielpen bij het onderhoud van knotbomen, heideterreinen, poelen en allerlei andere groene landschapselementen. Er is geplagd op blauwgraslanden; opslag verwijderd van heideterreinen en veengebieden en er zijn lanen opgesnoeid. Ook zijn er broeihopen gemaakt voor slangen; zwerfvuil opgeruimd uit natuurgebieden, vennetjes schoongemaakt, sloten gedregd en kikkerpoelen opgeschoond.

Daarnaast zijn wandelpaden hersteld, wilgen geknot en heggen gesnoeid. Kortom, er is heel veel werk verricht waarmee de natuur erg geholpen is! Ook dit jaar zal er op veel plaatsen in het land worden gewerkt. Als afdeling hebben wij op deze dag zelf geen activiteiten. U kunt dan ook informatie vergaren of uzelf opgeven voor natuurwerkactiviteiten in uw buurt via www.natuurwerkdag.nl

-Zaterdag 1 november, 9.00 - 16.00 uur.

N.B.1: Tenzij anders vermeldt geldt voor alle IVN-activiteiten dat deze voor IVN-leden, donateurs en adverteerders gratis zijn. De prijzen voor niet leden zijn vastgesteld op € 2,00 en voor kinderen tot 12 jaar €1,00.

N.B.2: Bij onze activiteiten zijn honden, ook aangelijnd, i.v.m. eventuele verstoring van vogels en wild niet welkom.

N.B.3: Omstandigheden kunnen invloed hebben op het al dan niet door gaan of verplaatsen van een activiteit.

Houdt daarom ook de regionale pers, of onze IVN-site, in de gaten

-----

Wandeling door gebied Tolbertervaart- Zandhoogte- De Holm.

Op zondag 16 maart j.1. organiseerde de vereniging Behoud Groen Zuidelijk Westerkwartier (BGZW) in samenwerking met het IVN-Leek/Nietap een wandeling door dit mooie, oude, cultuurhistorische landschap. Een prachtig gebied waar de gemeente Leek plannen heeft om er huizen te gaan bouwen. Ook spreken zij over een rondweg / ontsluitingsweg die er moet komen. Natuurlijk wil ieder mens graag een goede woonplek hebben. Maar er staan in onze gemeente zo veel panden leeg en er zijn verschillende open plekken die gebruikt kunnen worden voor woningbouw. Doe daar eerst iets mee.

Ondanks de miezerige regen was er een grote groep mensen, ongeveer 65, aanwezig bij de startplaats, waaronder drie raadsleden.

Na een welkomstwoord van de voorzitter van de vereniging BGZW gingen we, onder begeleiding van enkele deskundige gidsen, op pad.

Enige opmerkingen die ik hoorde zijn:

-Wat een rust hier.

-O, gelukkig toch nog houtwallen.

-Schitterend gebied, dat mag toch niet verloren gaan.

-Kijk nog een heel oud hekje van het Holmerpad. Waar loopt dat precies?

-Is daar ook nog niet een pingo-ruïne?

-Kijk daar, drie reeën, prachtig.

-Ik heb een houtsnip gezien en vinken gehoord.

Bij mij komt de vraag boven, gaan overheden over het algemeen niet te gemakkelijk met ons landelijk gebied om? Gaandeweg ontstonden zinvolle discussies.

Als IVN hebben wij een missie, namelijk een bijdrage leveren aan een duurzame samenleving door mensen te betrekken bij natuur, milieu en landschap.

Willen we ons Westerkwartier in deze staat behouden dan zullen we alert moeten blijven. Ik zou van de daken willen schreeuwen: "Wees zuinig op onze groene ruimtes. Als de schop er in gaat, ben je het voor goed kwijt".

Onze groene gebieden kunnen namelijk belangrijke dragers worden van de regionale economie, las ik laatst in een artikel. Men doelt dan op natuurwaarde, natuurbeleving en toerisme.

De wandeling was een goed initiatief en ik ben tevreden er aan meegewerkt te hebben.

Na twee uur dwalen door het gebied was er heerlijke snert en hebben we gezellig nagepraat.

Madeleine van Barneveld

Het Jaar van de kikker – Doe mee aan het Plonzenweekeinde!

Door Richard Struijk (RAVON), Henk Zwartepoorte (NVD) en Elvira Werkman (RAVON)

Het jaar 2008 is wereldwijd uitgeroepen tot “Year of the Frog”. Amfibieën vormen een diergroep die al meer dan 360 miljoen jaar op aarde leeft. Er zijn bijna 6000 soorten kikkers, padden, salamanders en wormsalamanders beschreven, waarvan er 16 soorten in Nederland voorkomen. Het komende jaar besteden alle Nederlandse dierentuinen - georganiseerd in de Nederlandse Vereniging van Dierentuinen (NVD)-ruim aandacht aan wat wereldwijd de amfibieëncrisis wordt genoemd: de achteruitgang en het verlies van soorten door diverse problemen. Samen met de Stichting Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) en de KNNV wordt aandacht aan de Nederlandse kikkers, padden en salamanders besteed. Zo wordt in het weekend van 24 en 25 mei een Plonzenweekeinde georganiseerd, waarin iedereen wordt uitgenodigd in zijn/haar omgeving kikkers te gaan tellen.

Wat is het probleem?

In de laatste jaren zijn wereldwijd 120 amfibiesoorten uit de natuur verdwenen en er lijkt geen eind aan te komen. Aanvankelijk werden zij bedreigd door verlies van leefgebied, klimaatverandering, in sommige werelddelen door menselijke consumptie (kikkerbiljetjes!) en de internationale dierenhandel. Tegenwoordig worden ze nagenoeg overal in de wereld ook ernstig bedreigd door de agressieve Chytride schimmel. De besmetting werd voor het eerst ontdekt in 1998 in Panama en Australië. De verspreiding van de schimmel over de continenten is grillig en de manier van verspreiden is divers. Het kan door de lucht en via water en door onderling contact in de natuur.

En in Nederland?

In Nederland komen zes soorten kikkers voor. Het aantal kikkers is in de afgelopen 100 jaar flink achteruit gegaan. De voornaamste oorzaak van de achteruitgang is het verdwijnen van leefgebied. De grootschalige ontginning van hoogveen, het verdwijnen van het overgrote deel van heidegebieden en het droogleggen van moerassen heeft voor een soort als de heikikker grote nadelige gevolgen gehad. Voor een andere soort, de boomkikker, betekende het verdwijnen van het kleinschalige landschap

met houtwallen, heggen en (veedrink)poelen een enorm verlies van leefgebied. De grootschalige landbouwgebieden die daarvoor in de plaats kwamen, zijn ongeschikt en de soort verdween op de meeste plaatsen. De Chytride schimmel is nog niet in Nederland vastgesteld.

Wat te doen?

De Europese dierentuinen hebben afgesproken mee te werken aan het inrichten van speciale “bio secure” (biologisch veilige) ruimten waarin ernstig bedreigde soorten zullen worden gehouden en gekweekt om ze voor de toekomst te behouden met als voornaamste doel het terugzetten in de natuur, zodra hun leefgebieden weer vrij van de schimmel zijn en verdere beschermende maatregelen hun voortbestaan garanderen.

Bewustwording, het inzamelen van geld voor de bescherming van soorten en hun leefgebied en het opzetten van kweekprogramma's zullen de komende jaren de basis zijn voor behoud van deze ernstig bedreigde groep dieren.

Tel mee in het Plonzenweekeinde!

Op 24 en 25 mei wordt het Plonzenweekend georganiseerd. Iedereen kan hier aan meedoen. U wordt hierbij uitgenodigd om in de omgeving te kijken naar de kikkers die er leven. Dit kan in uw tuin bij de vijver, bij een weilandpoel of langs de slootkant zijn. Tel het aantal plonzen dat u hoort, het aantal kikkers dat u ziet en geef dit door! Op de website www.plonzenweekeinde.nl kunt u uw waarnemingen doorgeven. Hier vindt u ook meer informatie over onze Nederlandse soorten.

*Slootjesexcursie
2007*

Het belang van Ecologie.

Over boeren en jagers, de vos, de kraai en de weidevogels.

Ons leven zonder (toegepaste) wetenschap is ondenkbaar.

Denk alleen maar aan je auto, je leeftijd, je gezondheid, de computer, het internet, je melkrobot, je mobieltje, je huis, de maanlanding, starwars, alles is mogelijk geworden door de wetenschap.

Communicatie, gezondheid, transport, voedselproductie en oorlogsvoering zijn in 1000 jaar enorm veranderd.

Als we ernstig ziek zijn gaan we linea recta naar een -loog of een -ist, een neuroloog, een cardioloog, een orthodontist of een internist. Met de dood voor ogen, vertrouwen we deze wetenschappers, nu eenmaal eindeloos meer als de kwakzalver of de medicijnman.

Ook de moderne veeboer gebruikt de wetenschap in al zijn facetten als het om zijn bedrijfsvoering gaat, dus om zijn portemonnee. Mechanisatie, rationalisatie, machinepark, schaalvergroting, robots, kunstmestgiften, bodemonderzoek enz. enz.

Niet zo als het over de natuur gaat. Iedereen kan hier zijn mening spuien. En ieders zegje word gehoord.. Het lijkt wel op voetballen:

Het kind van 12 jaar oud, de huisvader/moeder, de boer, de burger, de stadsmens, de jager, kortom jan en alleman heeft er verstand van.

Terwijl er toch een wetenschap is, die hier over de natuur uitkomst kan bieden: **De ecologie.**

Alle organismen, planten en dieren, ingebed in water, lucht en bodem worden door biologen in hun onderlinge samenhang bestudeerd. De belangrijkste vinding van de ecologie is hun indeling in producenten, consumenten en reducenten. Zonder planten (producenten) zouden wij mensen niet kunnen leven als consument. We hebben zuurstof en voedsel nodig. Zonder aaseters, paddestoelen, mossen, regenwormen en aaltjes (reducenten) zouden we stikken en verdrinken in het afval.

Ter illustratie:

Op TV-Noord wordt een belronde gehouden over de muskusrattenbestrijding. Ook hier weer, iedereen heeft er verstand van, zonder te kijken wat de biologen hierover hebben uitgezocht.

"De partij voor de dieren zit hier achter", wordt dan snel beweerd en "die Bleeker (CDA-gedeputeerde) laat zich verkeerd voorlichten". "Laat de jagers maar aan het woord", zeggen weer anderen, "zij hebben er echt weet van want zij hebben veel veldkennis".

Dat jagers en boeren veldkennis hebben ontkennen we niet. Maar de samenhang tussen alle organismen in hun rol van producent, consument of reductant, daar hebben ze meest geen bal verstand van. We hebben nog nooit een discussie, een betoog of lezing van een jager of boer kunnen bijwonen over ecologische samenhangen, de rol van paddenstoelen, regenwormen, aaseters, mossen, weekdieren enz.

De website Waarneming.nl onderscheidt 13 dier- en plantgroepen. Te weten: planten, mossen, paddenstoelen, zoogdieren, vogels, vissen, reptielen en amfibieën, libellen, vlinders, nachtvlinders, insecten, geleedpotigen, weekdieren en ongewervelden. De ecologie bestudeert deze 13 groepen in hun onderlinge samenhang. De chemie, de celbiologie, de populatieleer worden daarbij door deze biologen wetenschappelijk gehanteerd. Toegegeven het ontbreekt ze wel eens aan veldkennis op alle 13 genoemde terreinen. Maar de jager, de boer, het kind, de stadsmens weten er echt nog veel minder van. Vergelijk dit maar eens met de lange studie van de ecoloog-bioloog, de cardioloog, of de landbouwingenieur.

Conclusie:

Als het om ons eigen hachje gaat of om de eigen broodwinning, dan luisteren we naar de wetenschap, als het om weidevogels en natuur gaat, luisteren we naar vooroordelen en onnozele praatjes.

Dan nu naar de weidevogels.

Allereerst hebben we deze vogels te danken aan **de boer**, de veehouderij. Duizend jaar geleden deed de veehouder zijn intrede in Nederland en met zijn manier van voedsel produceren konden hier 1000 jaar lang weidevogels vanuit de steppen zich vestigen en handhaven..

Het was de trits veehouder, koe, vaste mest, regenworm, kruidenrijk grasland, laat eenmalig hooien met man- of paardenkracht die er voor zorgde dat we, met constante 25 % predatie, onze weidevogels in stand konden houden.

Maar de boer moet nu met de billen bloot. Naast het enorm toegenomen ruimtebeslag voor wegen, industrie en woningbouw zijn zij het ook die de weidevogels weer doen verdwijnen. Zij doen dit niet uit vrije wil, maar zijn hiertoe gedwongen door concurrentie, mechanisatie en rationalisatie. Er worden nu sinds ongeveer 60 jaar totaal andere methodes gebruikt als 1000 jaar lang het geval was.

Nu geen hoge waterpeilen meer, geen kruidenrijke graslanden met zuring, pinkster-, paarden-, koekoeks- en dotterbloem, geen melkbussen, vaste mest, potstallen, werkpaarden zeisen en mestkarren. Maar monotone engels raaigras-vlakten, melkrobots, melktanks, machines en tractoren, jaarrondvoeding, geen mienschere en mieden, wel kunstmestgiften en mestinjectie. Bovendien: Er wordt vroeg en veel gemaaid, gekuild en gemaïsd. 's Nachts wordt het gras met 12 meter brede maaibalken in no time afgeschoren.

Inmiddels zijn de Kemphaan, de Veldleeuwerik, de Watersnip uit de weilanden verdwenen.

Ook op de Waddeneilanden waar geen vos voorkomt en de nazorg door vrijwilligers groot is zijn deze 3 genoemde vogels nagenoeg verdwenen en staan de andere 4, met name de grutto, onder grote druk.

Oorzaak gewijzigde landbouwmethoden. Als we in dit tempo doorgaan zal binnen 20 jaar ook de grutto het veld moeten ruimen, als.... de regering, de provincie, de natuurorganisaties en de agrarische natuurverenigingen niet snel iets doen.

Iemand berekende laatst dat we verleden jaar per grutto al 1300 euro hebben uitgegeven.

Men vindt het tegenwoordig erg logisch om dan maar de vos en de kraai de schuld te geven. Zij zitten in het beklagdenbankje maar kunnen zich niet verdedigen. Echter het lijstje predatoren is veel en veel langer (minstens 15 soorten) en de predatie blijft constant op 25 % (uit onderzoek).

Hermelijn

Conclusie:

De predatie blijft ongeveer gelijk (al 1000 jaar), maar het ruimtebeslag en de moderne bedrijfsvoering zijn sinds 60 jaar enorm veranderd.

Over de predatoren:

Het is echt krankzinnig (zie onder) om alleen de vos en de kraai (samen verantwoordelijk voor 20 % predatie) te doden en te bejagen. Dit is hetzelfde als de politie bij winkeldiefstal enkel blanke mensen met rood haar gaat pakken en de rest van de dieven laat geworden.

Het door de auteurs *geschatte* predatiepercentage van eieren en kuikens, tussen haakjes.

De nacht-geurjagers zijn: hermelijn (20%), steenmarter (15%), bunzing (10%), de kat (ook dagactief) (15%), vos (20%), wezel (10%) egel en hond (loslopend)(10%).

De dag-zichtjagers zijn: buizerd (20%), ekster (10%), kraai (20%), meeuw (10%), blauwe en zilverreiger, ooievaar (25%), kiekendief en andere roofvogels (5%).

Ten slotte de bruintjes en de bontjes:

De bruintjes zijn de grutto en de tureluur. De bontjes zijn de Kievit en de scholekster. Twee totaal verschillende weidevogelgroepen. Bontjes zijn van ver af zichtbaar, vertrouwen op hun moed, misleidingskunsten, en vervolgsels, leggen de eieren open en bloot in kort gras. Ze wijken uit naar andere biotopen zoals platte daken en maïsvelden. Ze hebben vooral last van de zichtjagers (vogels) en passen zich beter aan bij de mens. De bruintjes leggen maar 1 legsel, vertrouwen op hun schutkleur, nestelen diep in een pol en kunnen zich moeilijk aanpassen of uitwijken naar andere gebieden. Ze hebben vooral last van geurjagers. (zoogdieren). Geursporen van de mens maken het deze geurjongens vaak wel erg makkelijk.

Om het nog wat ingewikkelder te maken: meestal letten we alleen op de ei-fase, maar er is ook predatie in de kuikenfase. In de kuikenfase hebben ook de bruintjes natuurlijk last van zichtjagers.

Conclusie:

Wij durven de stelling aan dat de mens de grootste predator van de weidevogels is in zijn rol van ruimte- inpikker, van moderne veeboer, van eierraper, en van jager tijdens de trekroute. Het is onzin om enkel vos en kraai de schuld te geven.

Herman de Heer en Hilko Bron.

Grutto

AGENDA samenvatting

- Zaterdag 10 mei, vertrek 13.00 uur
Weidevogels rondom het Leekstermeer
- Zat.-Zon. 24-25 mei, gehele weekeinde
Plonzenweekeinde
- Zaterdag 21 mei, 10.00 – 12.00 uur
Slootjesexcursie
- Zaterdag 28 juni, 9.30 – 17.00 uur.
Provinciale IVN-dag
- September: Gehele maand
Groene Maand september over klimaat
- Zaterdag 4 oktober 2008
100 jaar Nederlandse Mycologische Vereniging,
- Zaterdag 18 en zondag 19 oktober 2008
Groot publieksevenement op het landgoed Hoekelum
bij Ede in het kader van 100 jaar
Nederlandse Mycologische Vereniging.
- Zaterdag 25 oktober, avond / nacht
Nacht van de nacht
- Zaterdag 1 november, 9.00 – 16.00 uur.
Landelijke natuurwerkdag

Citroenvlinder

